

A magyar és székely történelmi zászlósról röviden

2009 tavaszán fogalmazódott meg egy székely történelmi zászlósról felállításának az ötlete, miután felmerült, hogy fontos lenne tisztázni a székely szimbólumok történetét, valamint a tudományosság igényével vizsgálni a velük kapcsolatosan felmerülő kérdéseket. A cél érdekében Hargita Megye Tanácsának támogatásával létrejött a Székely Címer-, Pecsét- és Zászlótörténeti Munkacsoport, amelyben olyan szakemberek vállaltak munkát – dr. Pál-Antal Sándor akadémikus, Zepezsaner Jenő, Szekeres Attila István és e sorok írója –, akik több éve szakmai megalapozottsággal kutatják a székely jelképeket, és arra törekednek, hogy azok eredetét hitelesen tisztázzák. Munkájuk eredményeiről Sepsiszentgyörgyön (2009 őszén) szakmai konferencia keretében számoltak be. Azóta az elhangzott előadások már nyomtatásban is megjelentek¹, 2010 márciusában pedig az összegyűjtött címerekből és pecsétekből Címer és pecsét a Székelyföldön cím alatt vándorkiállítás nyílt a csíkszeredai Megyeháza galériájában.²

Az említett szakemberek nem csupán a székelység képviselői, helyhatósági és egyházi szervezeteinek címerét és címeres pecsétjeit igyekeztek és igyekeznek felkutatni, hanem azok régi zászlait is. Olyan zászlókat elsősorban, amelyek különböző korokban a székelységnek vagy intézményeinek hadi- vagy polgári zászlai lehettek, s így rajtuk a székely szimbólumok többnyire meg is jelentek. A zászlógyűjtemény felállításához az ötletet a magyarországi Hadtörténeti Intézetben őrzött magyar történelmi zászlósról adta. Az a történelmi zászlósról, amely már negyedszázada, hogy részese a magyar katonai és állami ünnepeknél, ahol felvonultatásuk mindig felemelő látvány. A *Történelmi zászlóknak tiszteleg!* vezényszó pontosan 1985. április 4-én hangzott el először, a Magyarország felszabadításának 40. évfordulója alkalmával rendezett nagyméretű díszszemlén. E jeles esemény fényét volt hivatott emelni az akkor még csak 17 darabból álló zászlógyűjtemény, amelyben a magyar hadtörténet dicsőséges eseményeire utaló zászlók rekonstrukciói, illetve korabeli zászlók másolatai kaptak helyet. A Hadtörténeti Múzeumban őrzött történelmi zászlók száma napjainkra 23-ra nőtt, éspedig: 1. honfoglalás kori zászló, 2. Szent István király zászlaja, 3. Árpád-házi királyok Árpád-sávós zászlaja, 4. az Árpád-házi királyok kettős kereszt zászlaja, 5. az Anjouk királyi zászlaja, 6. Hunyadi János kormányzó zászlaja, 7. Mátyás király fekete seregének zászlaja, 8. Zrínyi Miklós zászlaja, 9. Bethlen Gábor fejedelem zászlaja, 10. Bocskai hajdúhadnagynak zászlaja, 11. a

Nyitra vármegyei nemesi felkelők zászlaja a török időkben, 12. Thököly Imre fejedelem zászlaja, 13. II. Rákóczi Ferenc fejedelem zászlaja, 14. Rákóczi Ferenc lovasságának zászlaja, 15. a baranyai huszárezred XVIII. századi zászlaja, 16. a jászkun huszárok zászlaja az 1770-es évekből, 17. a Pest vármegyei nemesi felkelők zászlaja a napóleoni háborúk idejéből, 18. 1848-as gyalogsági zászló, 19. 1848-as lovassági zászló, 20. a Magyar Királyi Honvédség zászlaja 1869-ből, 21. a Magyar Királyi Honvédség zászlaja 1938-ból, 22. a demokratikus honvédség zászlaja 1949-ből, 23. az 1956-os lyukas zászló.³

A székely történelmi zászlósról is igyekeztünk úgy összeállítani, hogy az a székely múltat híven képviselje. Ez a

zászlósról, amely a XV–XX. század közötti időszakot öleli fel, jelenleg 17 zászlóból áll, de a közeljövőben, a folyamatos kutatások során előkerülő újabb adatok folytán minden bizonnyal tovább fog bővülni.

A középkori székely hadizászlók elméleti rekonstrukciók. Mivel sem hiteles leírás, sem ábrázolás nem maradt fenn róluk, ezért analógiák alapján készültek el. E kor egyik zászlótípusa az ún. banniere (ebből a szóból alakult ki a magyar „bandérium” szó, amely zászlók alatt harcoló csapatot jelentett). E zászló legtöbbször álló téglalap formájú, de előfordul négyzet, sőt fekvő téglalap formájú változata is (pl. a székelyderzsi templom 1401-ben készült freskóján), felső részén szélességét kb. kétszeresen meghaladó, elkeskenyedő szalaggal (fanon). A székely ispáni zászló rekonstrukciójához is egy ilyen típusú, vörös színű (a kor klasszikus zászlószíne) zászlót használtunk fel, elhelyezve rajta Vizaknai Miklós székely ispán (1460) címeres pecsétjének rajzát, kiegészítve a bögsői templom gyámkövébe faragott ún. régi székely címer egyes szimbólumaival (a szívvel és medvefejjel).⁴ Marosvásárhely Mátyás király korabeli zászlaja, azaz a még általa adományozott vörös színű zászlójának leírását és aranyozott feliratát (IESUS NAZARENUS REX IUDEORUM) Nagy Szabó Ferenc krónikáiról örököltük ránk.⁵ A székely nemzet fecskéfarkú hadizászlójának rekonstruk-

Hans von Aachen allegóriája a goroszlói csatáról (1601. aug. 3)

Hans von Aachen allegóriája a Radu Șerban vajda és Székely Mózes közti ütközetről (Brassó, 1603. júl. 17)

ciója a csíksomlyói plébániatemplom régi szárnyasoltárán (ma a kolozsvári Szépművészeti Múzeum gyűjteményében található) látható festett címerkép alapján készült el.⁶

Az Erdélyi Fejedelemség korabeli hadizászlók rekonstrukciói (Székelyudvarhely zászlaja, két székely gyalogsági és egy lovassági zászló, Székely Mózes kornétája, Udvarhelyszék és Csíkszék zászlaja) a XVII. század elején Prágában készült zászlókódexek,⁷ valamint Hans von Aachen (Köln, 1552–1615) német festő, aki II. Rudolf császár udvarában élt, képei (Kunsthistorisches Museum, Gemäldegalerie – Bécs) alapján készültek el.⁸

A székely történelmi zászlósorban négy negyvennyolcas zászló is van. Közülük három az oklándi és városfalvi templomokban, illetve a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban őrzött eredeti zászlók mintájára készült el. Az oklándi lovassági toborzózászló 1 m hosszú és 50 cm széles. Piros-fehérvörös sávjain a festett 1848-as évszám látható. A városfalvi unitárius templom karzatán őrzött trikolor (valószínűleg nemzetőr zászló) hossza 1,60 m, szélessége 1,26 m. Sávjai 42 cm szélesek. A fehér sávra középen piros fonallal az 1848-as évszám van hímezve.⁹ A Székely Nemzeti Múzeumban őrzött, hernyóselyemből készült piros-fehérvörös zászló feltehetően a sepsiszentgyörgyi városi tanács zászlaja volt 1848–49-ben.

A zászló közepén Magyarország koronás címere helyezkedik el, fölötté balról nap, jobbról hold látható.¹⁰ A negyedik zászló régi hagyományokhoz igazodó hadi csapatzászló, fehér alapon vörösvörös lángyelvekkel díszítve, egyik oldalán a magyar kiscímerrel, a másikon a székely címerrel. Hampel József szerint ez a zászló a Kossuth-szabadcsapat zászlója volt.¹¹

A székely történelmi zászlósor következő darabja Udvarhely vármegye zászlója 1907-ből. Az említett év júniusában a Budapestre utazott székely erdőbirtokosok küldöttsége a vármegye címere által ékesített kék-arany színű selyemzászló köré csoportosulva vonult a „földmivelésügyi minisztérium palotájába”. E zászló fényképét a *Székelyek Naptára* mentette át az utókorra.¹² A következő zászló az 1918 decemberében Kolozsváron felállított Székely Hadosztály zászlaja. A fehér zászlót egyenlő szárú háromszögekből álló piros-zöld éksor, ún. farkasfog, valamint nap és hold díszíti. E zászló is az eredeti zászlóról készült fénykép utáni rekonstrukció.¹³

A történelmi zászlósort Gyergyószentmiklós városának 1941-ben használt zászlaja zárja. Ez egy kék színű zászló, elő- és hátlapján is nagyméretű aranyszínű nappal és arany félhóddal.¹⁴

Mihály János

1. Kolombán Zsuzsanna, szerk.: *Székely szimbólumok nyomában*. Székelyudvarhely, 2009.

2. Mihály János, szerk.: *Címer és pecsét a Székelyföldön. Katalógus*. Csíkszereda, 2010.

3. Décsey Sándor levéltáros (Magyar Országos Levéltár), a Hadtörténeti Múzeum Zászlógyűjteményének egykori kezelője szíves közlése.

4. Dávid László: *Udvarhelyszék középkori emlékei*. Bukarest, 1981. 33.

5. Nagy Szabó Ferenc memoriáléja. In: *Erdélyi Történelmi Adatok*. Kolozsvár, 1855. I. k. 44.

6. Mihály János: A székelyek „ősregi” címerének csíkszéki emlékei. In: *Örökségünk*, IV. évf. (2010) 1. szám. 8-9.

7. Mika Sándor: Erdélyi hadi zászlók 1601-ből. In: *Turul*, 1893.; Thaly Kálmán: A goroszlai csatában elnyert zászlókról. In: *Turul*, 1893.; Mihály János: Székelyek hadizászlók alatt. In: *Örökségünk*, II évf. (2008) 4. szám. 8-9.

8. http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Paintings_by_Hans_von_Aachen_in_the_Kunsthistorisches_Museum

9. Mihály János: Negyvennyolcas zászlók a két Homoród mentéről. In: *Örökségünk*, III. évf. (2009) 3. szám. 8-9.

10. Kiss Hédy: A Székely Nemzeti Múzeumban őrzött zászlók állapotfelmérése. In: *Erdélyi Magyar Restaurátor Füzetek* 6. Székelyudvarhely, 2007. 63-64. E zászlóról Szekeres Attila István küldött méretarányos rajzot és fényképet a szerzőnek. Egy Kézdivásárhelyen a 2. világháború idején előkerült, feltételezhetően nemzetőr zászlót Süli Attila ismertet (A nemzetőrség és a „Kossuth-lovagok” szervezése Háromszéken, 1848. In: *Acta Siculica* 2009. 460.).

11. Kumorovitz L. Bernát: A magyar zászló és nemzeti színeink múltja. II. rész. In: *Hadtörténeti Közlemények*, Új folyam. 3. évf. (1956) 1. sz. 95.

12. Csíktusnádi Betegh Pál: A székelyföldi erdők felszabadítása. In: *Székelyek Naptára az 1908-ik szököővre*. Kézdivásárhely (s.a.). 72.; Mihály János: Udvarhelyszéki hatóságok pecsét- és zászlóhasználatáról. In: *Udvarhelyszéki olvasókönyv*. Székelyudvarhely, 2008. 58.

13. Az archív felvételeket dr. Pál-Antal Sándor juttatta el a szerzőnek.

14. Dr. Szél Sándor: *Városaink neve, címere és lobogója*. Bp., 1941.; Lásd még: <http://www.hmks.hu/vex/>